

ปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

Problems in the Temporary Release of Suspects during the Investigation

ณัฐวัฒน์ บัวทอง¹

Nuttawat Buathong²

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2568
วันที่แก้ไขบทความ : 20 มีนาคม 2568
วันที่ตอบรับ : 5 เมษายน 2568
วันที่เผยแพร่ : 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และความหมายของการปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อศึกษาศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน และเพื่อเสนอแนะแนวแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน

ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน ดังนี้ ปัญหาการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน และปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่ได้จากการวิจัย โดยควรมีการแก้ไขให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนเป็นผู้เสนอความเห็น ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวน (ไม่ใช่หัวหน้าสถานี) เพื่อพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว และควรมีการแก้ไขกฎหมายให้ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้ต้องหาที่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้

คำสำคัญ: ปล่อยตัวชั่วคราว; ผู้ต้องหา; ชั้นสอบสวน

¹ ณัฐวัฒน์ บัวทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000, E-mail: moomoo.n2424@gmail.com

² Nuttawat Buathong, Assistant Professor Dr. College of Law and Government Sisaket Rajabhat University 319 Thaiphantha Road Phoe Sub-District Mueang District Sisaket Province 33000, E-mail: moomoo.n2424@gmail.com

Abstract

This research aims to study the concept of human rights and the meaning of temporary release, to study the law regarding temporary release of the accused during the investigation stage, and to propose solutions to problems related to the temporary release of the accused during the investigation stage.

The research results found that there are issues regarding the temporary release of the accused in the stage of inquiry official as follows: the issue of ordering temporary release in the stage of inquiry official, and the issue of appealing the order not allowing temporary release in the stage of inquiry official.

The researcher therefore proposes solutions obtained from the research, which are as follows: there should be an amendment for the inquiry official who is the case handler to provide an opinion to the chief inquiry official (not the head of the police station) for consideration of the request for temporary release; and the law should be amended to allow the accused or a person with an interest in the accused to have the right to appeal the order denying temporary release.

Keywords: Temporary Release; Suspect; during the Investigation

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

เมื่อบุคคลใดได้กระทำความผิดหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด กระบวนการยุติธรรมทางอาญาย่อมมีเป้าหมายสำคัญในการนำตัวบุคคลนั้นมารับโทษ หากปรากฏหลักฐานชัดเจนว่ากระทำความผิดจริง อย่างไรก็ตาม ก่อนจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด บุคคลดังกล่าวจะถูกนำมาอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเรียบร้อย เป็นการประกันว่าจะสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาได้โดยมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย อีกทั้งเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ การหลบหนี การยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน หรือการก่ออันตรายอื่นใดต่อสังคม

อย่างไรก็ตาม หลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม ทั้งในระดับสากลและภายในประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ยังมิได้ถูกตัดสินว่ามีความผิด โดยยึดถือหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่า

ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งบัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกฎหมายฐานชั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยทางเลือกแทนการควบคุมตัว (กฎแห่งกรุงโตเกียว) อีกทั้งประเทศไทยยังได้ยอมรับหลักการดังกล่าวโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ด้วย

ด้วยเหตุนี้ การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงต้องไม่เป็นไปในลักษณะที่ถือว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดแล้ว โดยเด็ดขาด กฎหมายจึงกำหนดมาตรการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพของบุคคลขณะอยู่ในอำนาจรัฐ ผ่านการปล่อยชั่วคราว หรือการให้อิสระภาพชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ในหมวดว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ตั้งแต่มาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ

ดังนั้น การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐจึงมิใช่หลักปฏิบัติทั่วไป หากแต่เป็นข้อยกเว้นที่ต้องมีเหตุอันจำเป็นรองรับ หากไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อสังคม มีแนวโน้มจะหลบหนี หรือจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน รัฐย่อมมีหน้าที่พึงปล่อยตัวบุคคลนั้นเป็นการชั่วคราว เพื่ออ้างไว้ซึ่งหลักการแห่งความเป็นธรรมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามครรลองแห่งกฎหมาย

เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุมในชั้นพนักงานสอบสวน กระบวนการปล่อยตัวชั่วคราวตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วางหลักเกี่ยวกับอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถดำเนินกระบวนการสอบสวนหรือดำเนินคดีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม อำนาจดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหา ซึ่งอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ได้ และการถูกจำกัดเสรีภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

สถานการณ์ดังกล่าวจึงอาจขัดแย้งต่อหลักความยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ อีกทั้งทุกบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม อันเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง

ในกระบวนการสอบสวน หากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตฝากขัง ซึ่งเป็นขั้นตอนในขั้นก่อนการฟ้องคดีอาญา โดยทั่วไป หากผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือการประกันตัวตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ณ สถานที่ตำรวจได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้น หากเห็นว่ายังมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนเพิ่มเติม พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบสำนวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหามายื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตฝากขังเป็นครั้ง ๆ ไป ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

ระยะเวลาการฝากขังของศาลจะขึ้นอยู่กับลักษณะและอัตราโทษของความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหา เช่น ในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 10 ปี หรือมีโทษปรับเกิน 500 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังต่อเนื่องหลายครั้งได้ แต่แต่ละครั้งไม่เกิน 12 วัน และรวมระยะเวลาทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน ส่วนในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ไม่ว่าจะมิโทษปรับร่วมด้วยหรือไม่ ศาลสามารถสั่งขังต่อเนื่องได้เช่นกัน โดยแต่ละครั้งไม่เกิน 12 วัน และรวมระยะเวลาทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน

การควบคุมตัวผู้ต้องหาอาจดำเนินการในเรือนจำหรือสถานีตำรวจตามคำสั่งศาล อย่างไรก็ดีตาม เมื่อครบกำหนดระยะเวลาฝากขัง เช่น ครบ 48 วัน หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเห็นว่าจำเป็นต้องขังต่อ ต้องยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมแสดงเหตุจำเป็นและนำพยานหลักฐานมาให้ศาลไต่สวนจนเป็นที่พอใจแก่ดุลพินิจของศาล ทั้งนี้ ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อคัดค้านคำร้องของพนักงานสอบสวนหรือซักถามพยานในกระบวนการไต่สวนดังกล่าวได้

หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ดำเนินการผลิตฟ้อง ฝากขัง หรือฟ้องผู้ต้องหาภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ศาลจะมีหน้าที่สั่งปล่อยตัวผู้ต้องหาเป็นอิสระไปก่อน และหลังจากนั้น พนักงานอัยการจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลต่อไป ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวตามกระบวนการดังกล่าว ผู้ต้องหาจะมีสิทธิในการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวหรือขอประกันตัว โดยสามารถยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานหรือศาลที่มีอำนาจควบคุมตัวตามแต่กรณี

ตามบทบัญญัติมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้จะเป็นบทบัญญัติที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่กลับสะท้อนถึงความไม่สมดุลระหว่างอำนาจของเจ้าพนักงานกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา เนื่องจากเปิดโอกาสให้มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาโดยยังมิได้พิสูจน์ความผิด อันขัดต่อหลักการตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” การฝากขังในชั้นสอบสวน โดยเฉพาะเมื่อศาลภายหลังพิพากษายกฟ้อง จึงเท่ากับเป็นการลงโทษผู้บริสุทธิ์โดยไม่ชอบ ผู้ต้องหายังถูกจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ต่างจากในชั้นพิจารณาคดีที่กฎหมายเปิดโอกาสให้สามารถอุทธรณ์ได้ตามมาตรา 119 ทวิ ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันในกระบวนการยุติธรรม อันขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ในระบบกฎหมายไทย

ดังนั้น การปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน เมื่อพิจารณาแล้วมีประเด็นปัญหา กล่าวคือ ปัญหาการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน และปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ซึ่งผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และความหมายของการปล่อยตัวชั่วคราว
- 1.2.2 เพื่อศึกษาศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน
- 1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวแก้ไขปัญหเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยการความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากกฎหมายไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยการความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา รวมถึงหนังสือ ตำรา งานการวิจัย บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการวิจัย

2.1 มาตรการสากลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการปล่อยชั่วคราว

เนื่องด้วยมาตรการในการปล่อยตัวชั่วคราว ถือเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ จึงส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ได้

บัญญัติและกำหนดมาตรการดังกล่าวไว้เป็นหลักปฏิบัติในระดับสากล อันเป็นแนวทางที่นานาประเทศพึงถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนี้

2.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

ภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากหลักกฎหมายธรรมชาติ ต่อมาที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติรับรอง "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2491 (ค.ศ. 1948) ซึ่งนับเป็นเอกสารระหว่างประเทศฉบับแรกที่วางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลก และกลายเป็นหลักยึดทางกฎหมายระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชนในเวลาต่อมา (การุณ ตั้งเจริญกิจสกุล, 2563)

ทั้งนี้ ปฏิญญาดังกล่าวได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยมีจุดประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางและหลักปฏิบัติร่วมกันในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในระดับสากล ซึ่งประเทศไทยก็ได้ร่วมรับรองปฏิญญาดังฉบับนี้เช่นกัน อันส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับปรุงและบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลฉบับดังกล่าว

ทั้งนี้ปฏิญญาสากลดังกล่าวก็ได้บัญญัติรับรองไว้ทั้งหมด 30 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1. สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และ 2. สิทธิทางเศรษฐกิจทางสังคม

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้รับการบัญญัติไว้ใน 20 ข้อแรกของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยครอบคลุมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งในด้านเสรีภาพในการดำรงชีวิต ความยุติธรรม และความเสมอภาคแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งหลายข้อในบทบัญญัติเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยหลักการสำคัญที่ปรากฏคือ มนุษย์ทุกคนถือกำเนิดมาพร้อมกับเสรีภาพและความเสมอภาคในศักดิ์ศรีและสิทธิ จึงต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ หรือฐานะใด ๆ ก็ตาม อีกทั้งยังได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการถูกเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

นอกจากนี้ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์โดยกระบวนการยุติธรรมว่ามีความผิดอย่างชัดเจน ทั้งยังต้องได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม เสมอภาค และเปิดเผย โดยศาลที่มีความเป็นอิสระและปราศจากอคติ

ดังนั้น เมื่อมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ย่อมไม่อาจถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศได้ตามอำเภอใจโดยปราศจากเหตุผลหรือหลักเกณฑ์ทางกฎหมายอันชอบธรรม

2.1.2 กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการไม่ควบคุมตัว (กฎแห่งกรุงโตเกียว) United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules)

ด้วยหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกรอบแนวทางในการใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษ ด้วยการจำคุก ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การรับรอง “กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการไม่ควบคุมตัว” โดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติที่ 45/110 เมื่อปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) รับรองกฎดังกล่าวไว้

ข้อกำหนดตามมติดังกล่าวมิได้มุ่งเพียงคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำความผิดเท่านั้น หากแต่ยังให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหาย ตลอดจนความมั่นคง ความปลอดภัย และการป้องกันอาชญากรรมในระดับสังคมโดยรวม จึงก่อให้เกิดแนวคิดในการใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการจำคุก โดยมีหลักการให้ใช้การคุมขังเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีความผิดร้ายแรง มีแนวโน้มจะกระทำความผิดซ้ำ หรือเป็นภัยคุกคามต่อสังคม

ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดเล็กน้อยหรือความผิดที่ไม่ร้ายแรง แนวนโยบายแนะนำให้หลีกเลี่ยงการลงโทษด้วยการจำคุก และหันมาใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสมแทน ซึ่งหนึ่งในมาตรการสำคัญที่ได้รับการยอมรับในแนวทางดังกล่าว ก็คือ “การปล่อยตัวชั่วคราว” โดยมีหลักการพื้นฐานที่ควรยึดถือ ดังนี้

“กฎแห่งกรุงโตเกียว” ได้กำหนดขอบเขตการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวไว้อย่างชัดเจน โดยระบุว่าข้อกำหนดดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้กับบุคคลทุกคนที่อยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในระหว่างการสอบสวน การพิจารณาคดี การลงโทษ หรือในขั้นตอนใดก็ตามของกระบวนการทั้งหมด

ทั้งนี้ ระบบยุติธรรมทางอาญาควรเปิดโอกาสให้มีการนำมาตราการใช้มาตรการที่ไม่ใช่การควบคุมตัวมาใช้ในวงกว้าง ตั้งแต่ช่วงก่อนการฟ้องร้อง ไปจนถึงหลังจากที่มีคำพิพากษาแล้ว โดยต้องพิจารณาความเหมาะสมให้สอดคล้องกับลักษณะและระดับความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้น

สำหรับขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในกรณีของคดีที่มีลักษณะเล็กน้อย อัยการสามารถพิจารณากำหนดมาตรการที่เหมาะสมซึ่งไม่ใช่การควบคุมตัว เพื่อนำมาใช้แทนการดำเนินคดีในรูปแบบปกติได้ ทั้งนี้การควบคุมตัวในช่วงเวลาก่อนการพิจารณาคดีควรเป็นทางเลือกสุดท้าย ที่จะนำมาใช้เฉพาะเมื่อไม่มีมาตรการอื่นใดที่สามารถทดแทนได้

การใช้มาตรการทางเลือกแทนการคุมขังจะต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการสืบสวนข้อเท็จจริงตามข้อกล่าวหา และการคุ้มครองสังคมรวมถึงผู้เสียหาย ทั้งยังต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวในช่วงก่อนการพิจารณาคดี ก็จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นอย่างแท้จริง และไม่เกินขอบเขตแห่งความเหมาะสมและความยุติธรรม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์

หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่ได้รับการรับรองอย่างมั่นคงในกฎหมายระหว่างประเทศ และได้รับการบัญญัติไว้ในระบบกฎหมายของหลายประเทศทั่วโลก โดยหลักการนี้ได้รับการยืนยันอยู่ในทั้ง ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งต่างสะท้อนให้เห็นถึงความเคารพต่อศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนของบุคคลอย่างชัดเจน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาลือกำเนิดขึ้นภายใต้หลักการสำคัญที่มุ่งหมายให้มีการนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมารับโทษตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม ซึ่งการจะวินิจฉัยว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างเคร่งครัด ผ่านขั้นตอนและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการวางรากฐานไว้ เพื่อให้แน่ชัด ปราศจากข้อสงสัย และเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า บุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาแล้วเท่านั้น จึงจะถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น ในระหว่างที่บุคคลยังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาคดี บุคคลนั้นจะต้องได้รับการสันนิษฐานว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ และจะต้องได้รับการคุ้มครองในฐานะผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาเป็นที่สิ้นสุดว่ากระทำความผิดจริง (การณ ตั้งเจริญกิจสกุล, 2563)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัว ชัง ผู้ต้องหาหรือจำเลย และแนวคิดการปล่อยชั่วคราว

เมื่อมีการกล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีหน้าที่เชิญตัวบุคคลนั้นมาให้ถ้อยคำ และแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบอย่างเป็นทางการ ซึ่งในบางกรณี หากมีเหตุอันจำเป็นและสมควร เจ้าหน้าที่ก็อาจใช้อำนาจในการควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวได้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี และเพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม หากได้มีการพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันสมควรเพียงพอที่จะควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ภายใต้อำนาจรัฐ การปล่อยตัวชั่วคราวย่อมเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการ เพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักแห่งความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัว และแนวทางในการปล่อยตัวชั่วคราว อาจอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัว ชัง ผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจของรัฐ

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะบัญญัติรับรองไว้ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะสิทธิในชีวิตและร่างกาย ซึ่งห้ามมิให้มีการจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคล เว้นแต่จะเป็นไปตาม

คำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการจับกุม หรือคุมขังบุคคลจึงอาจถือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้น

อย่างไรก็ดี กฎหมายได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ในบางกรณี โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 ซึ่งให้อำนาจในการจับกุม ควบคุมตัว ค้น หรือจำคุกบุคคลได้โดยมีหมายศาล ทั้งนี้ การใช้อำนาจดังกล่าวต้องเป็นไปภายใต้เงื่อนไขและขอบเขตที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของมาตรา 78, 79, 80, 92 และ 94 แห่งประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา (สุชุมลย์ สุโฆบล, 2527)

กล่าวโดยสรุป เจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเดินทางหรือการเคลื่อนไหวของบุคคลได้ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน โดยหนึ่งในกลไกที่ใช้ในการนำตัวบุคคลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ คือ การออกหมายจับ ซึ่งเป็นหมายทางอาญาและต้องกระทำโดยอำนาจของศาลเท่านั้น

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว

เมื่อปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐในการควบคุมตัวบุคคล ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวทางร่างกายของปัจเจกชนแล้ว หากมีเพียงการควบคุมตัวโดยปราศจากกลไกหรือมาตรการใด ๆ เพื่อคานอำนาจดังกล่าว ก็ย่อมเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเกินควร ยิ่งไปกว่านั้น การใช้อำนาจรัฐอย่างเข้มข้นในด้านการควบคุมอาชญากรรมเพียงด้านเดียว โดยมิได้คำนึงถึงหลักประกันสิทธิของประชาชน อาจนำไปสู่ความไม่สมดุลระหว่างประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ฉัตรชัย ดังคณานุกุลชัย, 2549)

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวจึงได้ถือกำเนิดขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นมาตรการในการผ่อนคลายเป็นข้อจำกัดต่อเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลย อันเป็นการถ่วงดุลระหว่างการอำนวยความสะดวกกับการเคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคล

ปัจจุบัน แนวคิดเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวยังคงปราศจากนิยามที่ชัดเจนในทางกฎหมาย โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มิได้บัญญัติความหมายของคำดังกล่าวไว้อย่างเป็นทางการ มีเพียงข้อเสนอหรือความเห็นทางวิชาการจากนักนิติศาสตร์บางท่านเท่านั้น ที่ได้พยายามให้ความหมายหรืออธิบายแนวคิดของการปล่อยชั่วคราวไว้ในเชิงหลักการ เช่น

การปล่อยชั่วคราว คือ วิธีการผ่อนคลายเป็นเรื่องควบคุมและขัง โดยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอิสรภาพไปชั่วคราว เพราะเมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาบุคคลนั้นอาจต้องถูกจำกัดอิสรภาพโดยการถูกควบคุมหรือขังโดยเจ้าพนักงานหรือศาลแล้วแต่กรณีแต่โดยหลักที่กฎหมายที่ว่า บุคคลจะยังไม่ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นเช่นนั้นจริง และอธิบายไว้อีกว่าปล่อยชั่วคราวนี้ภาษาสามัญเรียกว่า ประกันตัว (คณิง ภาไชย, 2530)

การปล่อยชั่วคราว คือ การประกันตัวจำเลยในคดีอาญาอย่างนี้ใช้เรียกกันมาก่อนใช้ประมวลกฎหมายฯ นั้นเอง กล่าวคือ เมื่อบุคคลหนึ่งถูกจับมาหรือถูกเรียกมาควบคุมไว้ในฐานผู้ต้องหา หรือถูกขังไว้ในฐานะจำเลยตามกฎหมายแล้วก็ต้องถูกควบคุมหรือกักขังไว้ตลอดเวลาที่มีการสอบสวนได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา แต่กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลนั้น ๆ ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวได้ คือ การประกันตัว (ประเทือง กิริติบุตร, 2521)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การปล่อยตัวชั่วคราวมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกลไกในการผ่อนคลายอำนาจควบคุมของรัฐ อีกทั้งยังเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญในกระบวนการยุติธรรม นั่นคือ หลักแห่งการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นบริสุทธิ์ トラบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษว่ามีความผิด

ทั้งนี้ การพิจารณาว่าจะให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่นั้น ควรมุ่งพิจารณาเฉพาะในเหตุหลักที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลตามนัดหรือไม่ มีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อถือได้ว่าจะหลบหนีหรือไม่ มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือไม่ หากปรากฏว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อถือได้ตามที่กล่าวมา ซึ่งเป็นเหตุหลักในการพิจารณาแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ควรได้รับสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวตามควรแก่กรณี (สุรินทร์ มากชูจิต, 2555)

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน

การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การควบคุมตัวเช่นนี้ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างชัดแจ้ง โดยเฉพาะเสรีภาพในร่างกายและการเคลื่อนไหว

ด้วยเหตุนี้ มาตรการปล่อยตัวชั่วคราวจึงถูกนำมาใช้ในฐานะกลไกสำคัญในการผ่อนคลายข้อจำกัดของอำนาจรัฐต่อเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งนี้ แม้มาตรการดังกล่าวจะมุ่งคุ้มครองสิทธิพื้นฐานและเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับอิสระภาพในการดำเนินชีวิตชั่วคราว แต่ก็มีได้หมายความว่า การปล่อยตัวจะปราศจากข้อกำหนดใด ๆ

การปล่อยชั่วคราวจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดเงื่อนไขบางประการเพื่อสร้างหลักประกันด้านความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งบทบัญญัติตามกฎหมายได้วางกรอบเงื่อนไขไว้ดังต่อไปนี้

2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ ดังนี้

รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทุกคนอย่างครอบคลุม โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และแม้ในกรณีที่สิทธิหรือเสรีภาพใดมิได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญ บุคคลก็ยังคงมีสิทธิและเสรีภาพในฐานะมนุษย์ตามหลักการทั่วไป

อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่ไม่ละเมิดต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อีกทั้งต้องไม่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การรับรองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจึงครอบคลุมบุคคลทุกฝ่ายที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา จำเลย ผู้กล่าวหา โจทก์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตำรวจ หรือแม้แต่ผู้พิพากษา ต่างก็อยู่ภายใต้หลักการเดียวกันในการได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน³

หลักความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ได้รับการรับรองไว้อย่างชัดเจนในบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักการแห่งความเสมอภาคในฐานะสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงได้รับ โดยยืนยันว่าบุคคลทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และรัฐไม่มีสิทธิกระทำการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดอันเนื่องมาจากความแตกต่างในเชิงลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้ หลักความเสมอภาคยังมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นกรอบในการควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจอย่างตามอำเภอใจ เมื่อรัฐเป็นผู้มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายและใช้อำนาจตามกฎหมาย ก็ย่อมต้องปฏิบัติต่อประชาชนทุกคนด้วยมาตรฐานเดียวกัน โดยปราศจากอคติหรือการเลือกปฏิบัติใด ๆ อย่างไม่เป็นธรรม

อย่างไรก็ดี ความเสมอภาคมิได้หมายความว่ารัฐจะต้องปฏิบัติต่อทุกคนในลักษณะเดียวกันเสมอไป หากแต่ต้องพิจารณาความแตกต่างอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนักนิติปรัชญาอย่าง H.L.A. Hart ที่ว่า “สิ่งที่เหมือนกันควรได้รับการปฏิบัติในแบบเดียวกัน และสิ่งที่แตกต่างกันควรได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามความต่างนั้น” ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนา อายุ หรือปัจจัยอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับหลักความยุติธรรม⁴

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล ถือเป็นหลักการสำคัญที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิและเสรีภาพโดยธรรมชาติ สามารถกระทำการใด ๆ ได้อย่างเสรี ตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

การจับกุมหรือคุมขังบุคคลไม่อาจกระทำได้โดยพลการ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของรัฐ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติรองรับโดยเฉพาะ เช่น มีคำสั่งหรือหมายจากศาล หรือมีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่อนุญาตให้กระทำการดังกล่าวได้ ซึ่งการใช้มาตรการ

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27.

จำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายเท่านั้น และต้องกระทำด้วยความจำเป็นตามหลักแห่งความยุติธรรมและความเหมาะสม⁵

บทบัญญัติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาตราหนึ่งสามารถถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่วางกรอบความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การที่บุคคลหนึ่งจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาได้นั้น จำเป็นต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด และต้องมีการระบุโทษสำหรับความผิดนั้นไว้ล่วงหน้า

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บุคคลจะถูกถือว่ากระทำผิดทางอาญาและต้องรับโทษได้ก็ต่อเมื่อในขณะที่เขาหรือเธอได้กระทำการนั้น มีกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ก่อนแล้ว และบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด พร้อมกับการกำหนดโทษไว้โดยชัดเจน หากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวในขณะที่เกิดเหตุ หรือมีกฎหมายเกิดขึ้นภายหลังการกระทำนั้น การกระทำนั้นก็ไม่อาจถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาได้

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายใต้หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยหลักการนี้ระบุว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษว่าได้กระทำความผิดจริง

ด้วยเหตุนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป มีอาจถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ล่วงหน้า การคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างที่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา จึงเสมือนเป็นการลงโทษล่วงหน้า ซึ่งย่อมขัดต่อหลักการดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี หรือเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม ก็อาจมีการควบคุมตัวหรือคุมขังได้ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้หลักความจำเป็นและความเหมาะสมโดยเคร่งครัด

เมื่อรัฐมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นย่อมมีสิทธิอันพึงได้รับในการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยศาลมีอำนาจที่จะกำหนดเงื่อนไขในการประกันตัว หรือเรียกให้วางหลักประกันตามสมควร มาตรานี้จึงเน้นย้ำถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการขอประกันตัว พร้อมกับการคุ้มครองไม่ให้มีการเรียกหลักประกันในลักษณะที่เกินควรหรือเป็นภาระเกินสมควร อีกทั้งการปฏิเสธการให้ประกันตัวจะต้องกระทำโดยเคร่งครัดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน⁶

2.4.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การปล่อยชั่วคราวประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้ในภาค 1 ลักษณะ 5 หมวด 3 ตั้งแต่มาตรา 106-119 ทวิ มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28.

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29.

ในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวนั้น มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยเริ่มจากการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ซึ่งการยื่นคำร้องนี้มีใครก็สามารถกระทำได้ แต่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่กฎหมายได้กำหนดไว้เป็นผู้มีสิทธิเสนอคำร้องดังกล่าวเท่านั้น นอกจากนี้ คำร้องต้องถูกนำเสนอต่อเจ้าพนักงาน หรือศาลผู้มีอำนาจพิจารณาเพื่อดำเนินการต่อไป

การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนั้น บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องจะต้องเป็นผู้ต้องหา จำเลย หรือ บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้อง ซึ่งแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้กำหนดนิยามของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างชัดเจน แต่โดยทั่วไปอาจหมายถึงบิดามารดา คู่สมรส ทายาท หรือแม้กระทั่งทนายความของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้

สำหรับขั้นตอนการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาที่ยังไม่ได้ถูกฟ้องร้องจะต้องยื่นคำร้อง ต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการตามแต่กรณี หากผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวและถูกขังก่อนฟ้อง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลโดยตรง ส่วนเมื่อมีการฟ้องร้องแล้ว คำร้องจะต้องยื่นต่อศาลที่รับผิดชอบพิจารณาคดีนั้น

นอกจากนี้ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ได้อ่านคำพิพากษาแล้ว แม้ว่าจะยังไม่มี การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือสำนวนยังไม่ได้ส่งต่อไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ก็ตาม ให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่รับผิดชอบพิจารณาคดี แต่หากสำนวนได้ถูกส่งต่อไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ก็ให้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาตามลำดับ⁷

การพิจารณาว่าจะปล่อยชั่วคราวได้หรือไม่นั้น เมื่อมีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานหรือศาลจะต้องเร่งดำเนินการออกคำสั่งโดยเร็ว และผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ซึ่งถ้อยคำนี้สะท้อนถึงความสำคัญของการที่เจ้าหน้าที่หรือศาลจะต้องมีความรอบคอบ และพิจารณาอย่างรัดกุมในการตัดสินใจ

ในทางปฏิบัติ ตามประกาศของศาลได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ตั้งแต่วันที่มีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจนกระทั่งได้รับคำสั่งจากศาล จะใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงเท่านั้น เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ แต่การอนุญาตหรือไม่อนุญาตนั้นก็ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องการปล่อยชั่วคราวตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย⁸

2.5 ปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

เมื่อมีผู้กล่าวหา หรือมีการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำความผิดอาญา จะต้องมีการดำเนินคดีตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากมีการจับกุมตัวผู้ต้องหาแล้ว ผู้ต้องหานั้นจะต้องอยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาตามขั้นตอนต่อไป

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106.

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107.

ในชั้นสอบสวนนั้น กรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว อันเป็นการประหทลัทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ทั้งที่ผู้ต้องหาคนนั้นอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ตาม ซึ่งในชั้นสอบสวนนี้หากมีการควบคุมตัวแล้ว จะต้องมีการขอฝากขังผู้ต้องหาไปยังศาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นกระบวนการดำเนินการก่อนฟ้องคดีไปยังศาล ซึ่งหากผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ย่อมไม่เป็นไปตามหลักการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ ดังนั้น ในชั้นพนักงานสอบสวนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา ดังนี้

2.5.1 ปัญหาการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน

ในชั้นสอบสวนนั้น เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวแล้ว ผู้ต้องหาสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวก่อนฟ้องคดีได้ และบุคคลผู้มีอำนาจพิจารณาคำร้องในการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ตาม คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกทางอาญา หมวดการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา กำหนดให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน และกำหนดลำดับอาวุโสของพนักงานสอบสวนไว้ ตามกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดลำดับอาวุโสของข้าราชการตำรวจในการรักษาราชการแทน มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยตัวชั่วคราวแทนได้

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจสั่งปล่อยตัวชั่วคราวนั้น เป็นหัวหน้าสถานีตำรวจนั้น ๆ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด บางกรณีอาจมีการถูกกดดันจากนักการเมือง หรือถูกกดดันจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง รวมทั้งในการพิจารณาอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหานั้น หัวหน้าสถานีไม่อาจทราบถึงพฤติการณ์ของการกระทำความผิดของผู้ต้องหา ดังเช่นพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนที่ทำการสอบสวนผู้ต้องหามาแล้ว ดังนั้น หากหัวหน้าสถานีไม่มีข้อมูลประกอบการพิจารณาที่เพียงพอ และมีการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไปแล้ว ผู้ต้องหานั้นอาจไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ช่มชู้พยาน หรือการอื่นใด รวมทั้งมีการหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด ทำให้คดีได้รับความเสียหาย ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม

2.5.2 ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน

ในชั้นสอบสวน เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุม และพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ตามที่กฎหมายกำหนด และผู้ต้องหาสิทธิในการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวได้ตามสิทธิของผู้ต้องหา และเมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว พนักงานสอบสวนผู้นั้นจะดำเนินการให้ผู้มีอำนาจในการพิจารณาคำร้องนั้นพิจารณาต่อไป ในที่นี้ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกทางอาญา หมวดการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา คือ หัวหน้าสถานี

หัวหน้าสถานี เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว กรณีที่หัวหน้าสถานีมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว คำสั่งของหัวหน้าสถานีถือเป็นที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่า กรณีดังกล่าวนี้ ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสามารถอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของหัวหน้าสถานีได้ ซึ่งการใช้อำนาจของหัวหน้าสถานีนี้นั้นอาจเกิดจากอคติได้ ดังนั้น ผู้ต้องหาอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคำสั่งนี้ได้

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

การปล่อยตัวชั่วคราวถือเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยมีหลักการสำคัญจากเอกสารระหว่างประเทศ 2 ฉบับคือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกฎแห่งกรุงโตเกียว ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ค.ศ. 1948) ซึ่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหประชาชาติได้จัดทำปฏิญญานี้ขึ้นเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยได้รับการรับรองจากนานาประเทศ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งต้องปรับกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว ปฏิญญาฯ แบ่งสิทธิออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (20 ข้อแรก) และสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม รวมแล้ว 30 ข้อ

สำหรับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว มีหลักการสำคัญ เช่น มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพ เสมอภาคในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิด และต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลที่เป็นอิสระและเป็นธรรม จึงห้ามการจับกุมหรือกักขังโดยพลการโดยไม่มีเหตุผลทางกฎหมายที่ชอบธรรม

กฎแห่งกรุงโตเกียว (ค.ศ. 1990) ซึ่งองค์การสหประชาชาติรับรองมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการไม่ควบคุมตัว โดยเน้นการใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก โดยเฉพาะในกรณีความผิดไม่ร้ายแรง ทั้งเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และรักษาความมั่นคงของสังคม มาตรการเหล่านี้ครอบคลุมทุกช่วงของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ก่อนฟ้องจนหลังคำพิพากษา โดยเน้นให้การควบคุมตัวเป็นทางเลือกสุดท้าย

การนำมาตรการอื่นมาใช้ ต้องคำนึงถึงความรุนแรงของความผิด ความจำเป็นในการสอบสวน และการปกป้องผู้เสียหาย ทั้งนี้ต้องยึดหลักมนุษยธรรม และเคารพศักดิ์ศรีของผู้ถูกกล่าวหา

กล่าวโดยสรุป ทั้งปฏิญญาสากลและกฎแห่งกรุงโตเกียวได้กำหนดแนวทางสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะสิทธิในการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นมาตรการที่ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) เป็นหลักพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลและบัญญัติไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยหลักการนี้ระบุว่า บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด และต้องได้รับการคุ้มครองในฐานะผู้บริสุทธิ์ตลอดกระบวนการพิจารณา

ในด้านของการควบคุมตัวหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลย รัฐสามารถใช้อำนาจดังกล่าวได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเท่านั้น เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 ซึ่งต้องมีคำสั่งหรือหมายจากศาลเป็นเงื่อนไข อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการควบคุมตัวถือเป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล จึงต้องกระทำโดยมีเหตุสมควรและอยู่ภายใต้หลักความชอบธรรมทางกฎหมาย

ในกรณีที่ไม่มีเหตุจำเป็นเพียงพอ การปล่อยตัวชั่วคราวจึงเป็นมาตรการสำคัญที่ใช้คานอำนาจของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผ่อนคลายข้อจำกัดต่อเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย และคงไว้ซึ่งดุลยภาพระหว่างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การปล่อยตัวชั่วคราว หรือที่มักเรียกกันทั่วไปว่า "การประกันตัว" แม้ไม่มีนิยามชัดเจนในกฎหมาย แต่ถือเป็นกลไกที่สะท้อนหลักการว่า บุคคลยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิด

การพิจารณาว่าจะปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ ต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ เช่น ความเสี่ยงที่จำเลยจะหลบหนี เข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่ออันตรายต่อบุคคลอื่น หากไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ก็ไม่ควรจำกัดเสรีภาพของบุคคลผู้นั้นโดยไม่จำเป็น การปล่อยตัวชั่วคราวจึงเป็นการถ่วงดุลระหว่างอำนาจรัฐกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเหมาะสมในระบอบประชาธิปไตย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการพิจารณาถึงการปล่อยตัวชั่วคราว นอกจากนี้ยังมีกฎหมายลำดับรอง หรือหนังสือสั่งการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติของตำรวจด้วย

จากการวิจัย มีปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน กล่าวคือ ปัญหาการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน และปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรนำไปสู่การแก้ไข เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง ปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ควรมีการแก้ไขให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนเป็นผู้เสนอความเห็น ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวน (ไม่ใช่หัวหน้าสถานี) เพื่อพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

3.2.2 ปัญหาในการอุทธรณ์คำสั่ง กรณีมีคำสั่งไม่อนุญาตปล่อยตัวชั่วคราว ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้ต้องหาสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ ทั้งนี้เพื่อ

เป็นการพิจารณาถึงอำนาจดุลพินิจของผู้มีอำนาจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวว่าเป็นไปด้วยความถูกต้องหรือไม่ ประการใด

4. เอกสารอ้างอิง

การุณ ตั้งเจริญกิจสกุล. (2563). *การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน : ศึกษากรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฉัตรชัย ตั้งคณานุกุลชัย. (2549). *การประกันตัวในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยอิสรภาพ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

คณิง ภาไชย. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. มิตรนราการพิมพ์.

ประเทือง กิรติบุตร. (2521). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุขุมลย์ สุขชล. (2527). *การประกันในชั้นสอบสวน : ศึกษาในแง่การใช้ดุลพินิจเจ้าพนักงานในทางปฏิบัติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรินทร์ มากชูชิต. (2555). *ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา.